

Ahimé! David Bueno de Mesquita in prenten en brieven aan Arthur van Schendel, 1939-1945

CORINNA VAN SCHENDEL

INLEIDING

Zwevend door de lucht ontrolt een nimf een banderol met het opschrift 'Arthur van Schendel'. Staand op een boek houdt een andere nimf de banderol vast. Midden op tafel ligt een opengeslagen boek met de aanduiding 'woorden' en een bril, daarbij een inktpot, pijp en lucifers. Eromheen staan een bulldog, een wijnglas, de Venus van Milo, een buste van Shakespeare, een bloem en een Chinees poppetje. Op de achtergrond ziet men een Hollandse molen, een fel schijnende ster en een zeilschip bij maanlicht. Linksonder staan de initialen DBdM (afb. 1).¹

1 Kleingrafiek van David Bueno de Mesquita voor Arthur van Schendel. Houtgravure, 1934.

* Met dank aan Alexandre Bueno de Mesquita-Meinesz die informatie gaf over zijn familie en aan Dina Aristodemo die Italiaanse tekst vertaalde en attendeerde op enkele taalfoutjes van Bueno de Mesquita.

¹ Alle afgebeelde stukken zijn in het bezit van de Arthur van Schendel stichting, tenzij anders aangegeven.

De beeldend kunstenaar David Bueno de Mesquita maakte dit prentje voor de schrijver Arthur van Schendel.² De houtgravure brengt een hommage aan deze schrijver van Hollandse romans. Eerder is het aangeduid als ex-libris,³ maar dat woord staat er niet op. Ook is er geen boek gevonden met een ingeplakt exemplaar. De aanduiding kleingrafiek of gelegenheidsgrafiek lijkt daarom beter. Vooraan ligt het gereedschap van de schrijver: woorden in een nog leeg boek, een bril, inkt en op zijn tijd een goed glas wijn en een pijp. Daaromheen ziet men inspiratiebronnen zoals de trouwe hond, de godin van de liefde, de Engelse meesterschrijver en de oosterse fantasie. De molen en het zeilschip vormen het Hollandse achterdoek. Zou de lichtbundel van de ster de kracht van de verbeelding weergeven?

In het Arthur van Schendel archief bevindt zich naast een aantal afdrukken ook een originele tekening van het ontwerp op een wat groter formaat met correcties in wit. Waarschijnlijk was het prentje een cadeau van de kunstenaar ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van Van Schendel op 5 maart 1934.⁴ Het getuigt van een bijzondere band tussen de twee, een vriendschap die niet zelden draaide om kunst en literatuur, grafiek en boeken. De prenten en brieven die Bueno de Mesquita tussen 1939 en 1945 aan Van Schendel stuurde, geven hiervan een goede impressie.

TWEE HOLLANDSE KUNSTENAARS IN ITALIË

David Abraham Bueno de Mesquita (Amsterdam, 1889-Florence, 1962) (afb. 2) was een Nederlandse beeldend kunstenaar. Van 1909 tot 1913 studeerde hij aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Hij kreeg de Prix de Rome in 1913 en

² De hier genoemde prenten en brieven van David Bueno de Mesquita bevinden zich in het Arthur van Schendel archief (www.arthurvanschendel.nl). Daarnaast is er in het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis te Den Haag (RKD) een archief en collectie David Bueno de Mesquita (toegangsnummer 0225) met o.a. drie plakboeken en brieven tussen 1929 en 1963 geschreven aan mej. Joanna ("Hans") Funke (1897-1993). Ook is er een website van Alexandre Bueno de Mesquita-Meinesz over zijn vader Henri en zijn oom David Bueno de Mesquita (www.buenodemesquita.org). Hij werkt aan een boek over hen.

³ C. van Schendel, 'De Schendeliana: over boeken, vriendschap en schrijven', in: *Jaarboek van het Nederlands Genootschap van Bibliofielen*, XXI (2014), p. 186, afb. 27. (Terzijde: van ex-libris afb. 26 is de ontwerper niet bekend,

ex-libris afb. 28 blijkt niet van de schrijver te zijn maar van zijn zoon Arthur, die het zelf ontwierp. Het stempel is er nog.)

⁴ Zie Den Haag, RKD, 0225.3, plakboek 3. David Bueno de Mesquita plakte

het prentje in met als bijschrift 'Sestri Levante, Sett. 1934'. Op 25 oktober 1934 schreef Arthur van Schendel achterop een afdruk van het prentje een briefje aan zijn zoon, een bewijs dat hij het toen bezat.

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHEDEL

2 David Bueno de Mesquita, Zelfportret. 1946 (collectie Alexandre Bueno de Mesquita-Meinesz).

woonde en werkte niet alleen in Amsterdam, maar ook in Rome en Madrid. Vanaf 1929 vestigde hij zich in Florence. Sinds 1922 woonde daar al zijn oudere broer Henri (Amsterdam, 1887-Nice, 1962), ook beeldend kunstenaar. Die had er met zijn vrouw Elisabeth ('Bepje') Bueno de Mesquita-Ebbeler (Amsterdam, 1896-La Palma, Canarias, 1972) een kunstnijverheidsatelier met winkel waar ze hun eigen grafiek en kalenders verkochten.⁵

Bueno de Mesquita aquarelleerde, etste, lithografeerde, schilderde, tekende en illustreerde veel boeken en vooral kinderboeken, waarvoor hij in de meeste gevallen ook als boekbandontwerper optrad. Zo schreef en tekende hij de stripachtige prentenboeken *De geschiedenis van gulzigen Tobias* (Amsterdam 1910) en *Billie Ritchie en zijn ezel* (Amsterdam 1918) en was hij de tweede illustrator van de *Pietje Bell*-reeks (Alkmaar 1922-29).⁶ In

⁵ Laboratorio Arte Decorativa Bueno de Mesquita, Piazza San Marco 6, terreno, Firenze (Den Haag, RKD, 0225-3, plakboek 3).

⁶ Zie S. de Bodt en J. Kapelle, *De verbeelders. Nederlandse boekillustratie in de twintigste eeuw.* Nijmegen 2014, p. 88-91.

3 Ex-libris van David Bueno de Mesquita, door hemzelf ontworpen. In juli 1941 aan Arthur van Schendel gestuurd. Houtgravure, 1937.

Florence leerde hij van de ex-libriskunstenaar Italo Zetti (1913-1978) houtsnijden. Er zijn minstens 26 ex-librissen van zijn hand bekend, waaronder twee voor zichzelf. Daar staat hij op als een ridder op een speelgoedpaard met de verftube als harnas, het palet als schild, het penseel als lans en de tekenpen als zwaard (afb. 3).

Arthur van Schendel (Batavia, 1874-Amsterdam, 1946) (afb. 4) schreef romans, zoals *Het fregatschip Johanna Maria* (Amsterdam 1930), *De waterman* (Rotterdam 1933) en *Een Hollands drama* (Amsterdam 1935). Hij woonde sinds 1920 met zijn vrouw Annie (Amsterdam, 1885-Amsterdam, 1976) en hun kinderen in Italië, vanaf 1923 in Florence en vanaf 1933 in Sestri Levante, een vissersdorp ten oosten van Genua.

4 Dina Bellotti, Portret van Arthur van Schendel. 1945.

Van Schendel en Bueno de Mesquita kenden elkaar uit Florence. Er is een schilderij van het strand van Sestri door Bueno de Mesquita uit 1929, die daar kennelijk toen al kwam. De pittoreske badplaats was populair bij Florentijnen, die de warmte in de stad wilden ontvluchten. Ook de Van Schendels waren er al eens in 1924. Als in Italië wonende Hollanders zullen ze elkaar geregeld zijn tegengekomen. Er was geen reden om brieven te sturen, maar dat veranderde geleidelijk.

DE BRIEVEN

In het Arthur van Schendel archief zitten verschillende brieven, tussen 1939 en 1945 geschreven door Bueno de Mesquita vanuit Florence aan Van Schendel in Sestri Levante. Hij illustreerde

ze met speelse tekeningetjes. Ook stuurde hij prentjes (boek-illustraties en kunst- of wenskaarten) waar hij vaak iets op schreef. Ergens merkt hij op: ‘houtgravuretjes zijn zo gezellig zonder moeite te verspreiden als zaden.’ De brieven van Van Schendel aan Bueno de Mesquita zijn niet overgeleverd, maar wat hij schreef is soms op te maken uit de reactie van Bueno de Mesquita. In elk geval werden uit Sestri geregeld boeken naar Florence gestuurd zolang dat kon.

Als buitenlanders in het Italië van Mussolini bevonden ze zich door de oorlogsomstandigheden en regels die beperkingen oplegden beiden in isolement. Reizen, ook binnen Italië, was niet meer mogelijk, post verzenden nog wel. Door brieven, boeken en ‘gravuretjes’ te sturen konden ze elkaar tot steun zijn in de steeds moeilijker omstandigheden. Ironie en humor waren daarbij belangrijke wapens.

In 1939 en in 1940 stuurde Bueno de Mesquita een prent met een korte tekst. In 1941 stuurde hij negen brieven of prenten. In 1942 weer negen en in 1943 nog maar een. De post zal niet meer gewerkt hebben. Vanaf juli 1943 trokken de geallieerden op vanuit Zuid-Italië en bezetten de Duitsers het noorden. Florence werd in augustus 1944 bevrijd, Noord-Italië in april 1945. Pas in juli en augustus van dat jaar komen er weer twee brieven uit Florence naar Sestri, waarin Bueno de Mesquita vrij over zijn belevenissen schrijft en tekent. Daarna houdt de correspondentie op. De brieven en prentjes geven een inkijk in het bijzondere contact tussen Bueno de Mesquita en Van Schendel tijdens de oorlogsjaren in Italië. De brieven uit de jaren 1941-1945 zijn hieronder opgenomen.⁷

1941

Op 19 juni 1941 (gedateerd 1940) gaat er een briefkaart met prent van Bueno de Mesquita met daarop Vrouwe Fortuna en een politieagent met fluitje (afb. 5) naar ‘Signor e Signora A. van Schendel, Viale Rimembranza, Sestri Levante (prov. di Genova)’.

⁷ De tekst van de brieven is zo veel mogelijk overgenomen zoals geschreven.

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

5 Briefkaart (voorzijde) met prent van David Bueno de Mesquita, met daarop Vrouwe Fortuna, aan Arthur van Schendel. 19 juni 1941.

Geachte Heer en Mevrouw,

Als ik mij niet vergis, hebt gij Uw troon weten te behouden in amata⁸ Sestri. Ik geef een millioen (bij afbetaling) er ook te zijn dezen zomer! Maar zulks schijnt niet mogelijk. Dit is de derde zee-looze zomer voor mij, ahimé! Ik las een mooi boek van U betreffende de Stille Zuidzee en de Bounty.⁹ De koraalriffen en zwevende palmeneilanden zouden mij eveneens lokken tot een vredige villeggiatura¹⁰. De Nieuwenkamps en de Schartens¹¹ zijn nog te F[lorence], maar mijn familie is over het continent verspreid. Ikzelve leef nog gelijk een paddestoel in Pensione

⁸ 'Amata' = geliefde.

⁹ A. van Schendel, *Een eiland in de Zuidzee*. Arnhem 1931.

¹⁰ 'Villeggiatura' = zomervakantie.

¹¹ De kunstenaar W.O.J. Nieuwenkamp met zijn gezin en het schrijversechtpaar Carel en Margo Scharten-Antink, die ook in Florence woonden.

Banchi, de laatste der Mohikanen. [Tekening: paddenstoel met ogen.]

Maken Uwe kinderen het goed? Laat U eens wat hooren als U niets beters te doen hebt.

Ik vertrouw, dat het Geluk (Dama Fortuna) trots gecompliceerde signalen uw huisdeur wel zal vinden.

Vriendelijke groeten, D.A. Bueno de Mesquita, Via Guelfa 85, Firenze

Een maand later bezorgt de post een brief van 11 juli 1941 met twee tekeningen in de tekst aan ‘Illmo Sign.¹² A. van Schendel, 18 via Garibaldi, Sestri Levante (prov.d. Genova)’.

Zeer Geachte Heer,

U heeft mij waarlijk verrast met het zenden van Uw mooi boek en begeleidend schrijven.¹³

Dit was geen half uurtje afleiding maar een half eeuwtje van aanleiding tot nieuwe moed en inspiratie! Mijn dank!

Voor het eerst weer eens eigen taal onder oogen volgens stijl en spelling zooals mij die gespeend waren plus denkbeelden van lang vóór het ideaal verbeterde werelddeel. Sommige uwer verhalen lieten aan duidelijkheid der beeldspraak niets te wenschen over en kon ik die in stilte applaudisseeren.

Gelijk Hofman¹⁴ verstaat Ge de kunst de lezer uit knus vertrouwd milieu plotseling te verplaatsen in het geestenrijk van wilde mogelijkheden. Mijn gelukwensch met deze nieuwe overwinnende aanwinst.

Hevig verlang ik nu ook te Sestri te zijn, maar het is mij gezegd dat zulks verboden paradijzen voor mij en mijn soort geacht worden, zelfs zie ik geen mogelijkheid voor de toekomst, tenzij er mirakelen geschieden.

Misschien mag ik er weer komen als ik gelijken zal op mijn ‘vierde portret’ of – the last scene of all – sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything. En dan is er geen aardigheid meer aan. [Tekening: schilder met grote hoed zittend voor schildersezal op strand Sestri bij zee en boten. Met tekst: ‘Eindelijk terug te Sestri’ en ‘Ja, waarom niet eens geluisterd naar de muze?’]

¹² ‘Illmo Sign.’ = Illustrissimo Signore, Zeer illustere Heer.

¹³ Mogelijk Van Schendels verhalenbundel *Mijnheer Oberon en mevrouw*. Amsterdam 1940, of *De fat, de nimfen de nuf*. Amsterdam 1941.

¹⁴ Bedoeld zal zijn de Duitse schrijver E.T.A. Hoffmann (1776-1822).

Het nederige schilderijtje dat ik nu aan Uw kleurdronken golf gemaakt zou hebben, zou al deze tallooze ‘historische gebeurtenissen zonder weerga’, zegevierend overleefd hebben, tenzij deze historische dingen door een groot kunstenaar vastgelegd zullen worden als Troje, Waterloo etc. Victor Hugo heeft o.a. de slag van Waterloo gewonnen en gelukkig leefde Napoleon vóór de uitvinding van de fotografie. Raffet¹⁵ met zijn lithographie krijgt creëerde hem en zijn groote scenario.

Dit is mijn 2e zomer van huisarrest en de 2e keer weegt als lood. Vermoeid en koortsig ligt Florence verzakt en verlept in haar vallei. De eenige keer dat ik uitga is om mij naar de ponte di ferro te laten trammen. Daar is mijn zweminrichting ‘Rari Nantes’ waar behalve verfrissching in het vaak ‘snert’-kleurige water, opwekkend vertier is van alles wat jong, soepel en mooi is. Volwasschen[en] en ‘ouderlingen’ hebben hier de goede smaak, niet meer aan ‘sport’ excessen te doen. Ik ben er dus zoowat de eenige brutto spaventepassero¹⁶.

[Tekening: pijl naar klein zittend mannetje bij ballen gooiende en badende jongeren.]

Mijn broer leeft sedert een paar jaar bij Nizza: Cagnes s. Mer. Zijn zoon is in Holland en Signora Bep voert nog de industrie te Florence. Il ‘perché’¹⁷ is te ingewikkeld en onbelangrijk om uit te leggen. Het zou bovendien Uw mooien zomerdag bederven. Met uw kinderen beleeft Gij gelukkig plezier. Ze zullen zich niet door de ‘omstandigheden’ laten nekken. Laten we hun moedig voorbeeld volgen. Dit is niet altijd makkelijk, per bacco¹⁸! Sestri zal wel zonder pittori¹⁹ en vreemdelingen en ongewenschten ook heel aangenaam en tierig zijn. En de bagnanti²⁰ zullen zich er best vermaken met hun respectievelijke spelletjes en argeloos gedoe-tje.

Hierbij een houtgravuretje²¹ gemaakt zonder eenige reden van bestaan en een foto van een mijner croûtes.²²

Vele hartelijke groeten ook aan Uw vrouw (en aan Natale²³ als U hem ziet).

Uw

D.A. Bueno de Mesquita

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

¹⁵ D.A.M. Raffet (1804-1860) maakte patriotische litho’s van Napoleons campagnes van Egypte tot Waterloo.

¹⁶ ‘Brutto’ = lelijk, Spaventapassero = vogelverschrikker.

¹⁷ ‘Perché’ = waarom.

¹⁸ ‘Per bacco’ = Verdorie!

¹⁹ ‘Pittori’ = schilders.

²⁰ ‘Bagnanti’ = badgasten.

²¹ Dit is het ex-libris van D.A. Bueno de Mesquita. Het toont een ridder te paard met schild en verfkwest, met als tekst: ‘Een queste naar nobody’s land / Juli 1941 / De ridder van het ovale palet / Op weg naar koning Arthur (v.S.)’ Zie afb. 2.

²² De foto zit niet in de envelop en is niet geïdentificeerd.

²³ Natale Casella, jongeman in Sestri Levante die door Bueno de Mesquita is geschilderd. Zie foto’s uit 1931 en 1932 in Den Haag, RKD, 0225.3, plakboek 3.

Op 19 augustus 1941 volgt een brief met drie tekeningen in de tekst, op de envelop staat: '(scritto in Olandese)'.²⁴

[Tekening: monociclista Fortuna.]

Zeer Geachte Heer van Schendel,

Ik ben blij dat U de monociclista Fortuna ook door Uw a.s. verhalenbundel²⁵ wilt laten rennen, misschien dat we in de verre nevelige toekomst eens samen op kunnen treden. Inmiddels overleven de harde peerenhoutblokjes (zoo ze niet in vlammen opgaan) dit alles, dus steeds klaar voor gebruik. Ook hoop ik de gravuretechniek al doende, schade en schande lijdende, te verbeteren. Wat dat betreft hebben de omstandigheden dus geen bijz. haast.

Inderdaad zou het goed en prettig zijn zoo nu en dan een goed Hollandsch boek te lezen al zou het alleen maar zijn om de mooie Hollandsche taal niet kwijt te raken. Buiten uw taal en die van Couperus is mij in al dien tijd dat ik te Florence ben niets onder oogen gekomen van wat er nieuw is in de Holl. boeken-hemel.

Ik begrijp volkomen, zonder mij in eigenwaarde gekrenkt te voelen, uwe bedenkingen in zake boeken leenen.

Toen ik jonger en aardiger was dan nu en mij feestelijk door anderen liet leven, was ik nonchalant met eigen bezit en dat van anderen en uitstellerig en vergeterig in het teruggeven van geleende zaken, maar nu meen ik wel stellig te kunnen zeggen nauwkeurig geworden te zijn, al kruip ik als een schildpad over de bedrukte bladen, vuol dire²⁶ ik ben een langzame lezer.

[Tekening: schildpad op boek (afb. 6).]

Ik weet natuurlijk niet of de censor en post er vrede mee hebben dat boeken in onspelbaren taal op en neer gezonden worden.

Volgens ontvangen brieven meen ik op te merken dat de boeken in het vaderland meer kans krijgen, nu de burgers zich afzonderen en de krant geen plechtige alleenheerscher meer is in de huiskamer. Het alleswetend orakel! Menigeen ontdekt nu geestelijke gebieden. Pour quelque chose malheur est bon! Den laatsten tijd lees ik nog al Anatole France. Nu verlustig ik mij aan de historie van het pinguïnen-eiland.²⁷ 'Barbe bleu' e.a. verhalen zou ik U

²⁴ Soms moest op brieven de buitenlandse taal worden aangegeven, waarschijnlijk voor de censuur.

²⁵ Het verhaal 'De dwaze fortuin', in: *De wedergeboorte van bedelman*. Amsterdam 1942.

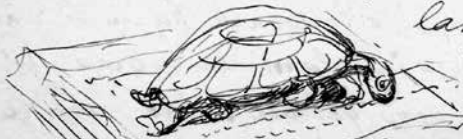
²⁶ Voluit: 'che vuol dire' = dat wil zeggen.

²⁷ Anatole France, *L'Île des pingouins*. Parijs 1908.

Met vriendelijke groeten ook aan uw vrouw
D. A. Buena de Mesquita

Ik heb boeken leenen.

TOEN ik jonger en aardiger was dan nu en my feestelijk door anderen liet leven was ik nonchalant met eigen bezit en dat van anderen en ~~nonch~~ uitsteltterij en vergeterij in het teruggeven van geleende zaken, maar nu meen ik wel stellig te kunnen zeggen nauwkeurig geworden te zijn. al kruip ik als een schildpad over de bedrukte bladen, vuol dure ik ben een langzaam lezer.

Ik weet natuurlijk niet of de censor en post er vrede mee hebben dat boeken in onspeltbaren taal op en neer gevonden worden.

Volgens ontvangen brieven meen ik op te merken dat de boeken in het vaderland meer kans krijgen nu de burgers zich meer afzonderen en de krant geen plechtige alleenkeuscher meer is in de huiskamer. Het alles weekend orabel! Men is nu geestelijke gebieden. Pour quelque chose malheur est bon! Den laatsten tijd lees ik nog al Anatole France. Nu verlustig ik mij aan de historie van het pinguïnen-ewand. „Barbe bleu“ e.a. verhalen zou ik u kunnen leenen. Non c'e male a Firenze de maar als ik het a. s. jaar niet aan zee kan zijn wee dan

van den amol-malenden posthore.
de leveden Cavour wendebaars,

6 Brief (achterzijde) van David Buena de Mesquita aan Arthur van Schendel, met een tekening van een schildpad op een boek. 19 augustus 1941.

kunnen leenen. Non c'è male a Firenze, maar als ik het a.s. jaar niet aan zee kan zijn, wee dan de tevreden Cavour²⁸ wandelaars, voor den amok-makenden pittore.

[Tekening: man met vurig zwaard.]

Met vriendelijke groeten ook aan Uw vrouw, D.A. Bueno de Mesquita

In oktober 1941 blijken er boeken ontvangen te zijn. Op een briefkaart, gedateerd 21 oktober, met zelfportret van Don Diego Velasquez de Silva uit de Uffizi, verbetert Bueno de Mesquita de naam in Velasquez en voegt Rodrigues toe tussen 'Velasquez' en 'de'.

Zeer Geachte Heer van Schendel,

Met blijdschap en dankbaarheid ontving ik de twee boeken, die ik met evenveel belangstelling aan het verslinden ben als het voorafgaande. Roland H. zegt prachtige dingen van verheffende aard, m.i. meer overtuigend dan het schaarsche beeldend werk dat ik mij van hem herinner.²⁹

De hidalgo van deze cartolina heeft waarschijnlijk zelden meer gezegd dan homages aan zijn meniñas en donzelas³⁰! Ik hoop, dat het U beiden goed blijft gaan, trots boter-loos ontbijt en koekjes-looze thee. Hier is alles wel. Vriendelijke groeten ook aan de uwen, DBdM.

²⁸ 'Non c'è male a Firenze' = Het is niet slecht in Florence. 'Cavour' = de Via Cavour in Florence.

²⁹ Mogelijk R.N. Roland Holst, *Overpeinzingen van een bramenzoeker*. Ingeleid door Arthur van Schendel. Arnhem 1923.

³⁰ 'Hidalgo' = edelman, 'cartolina' = briefkaart, 'meniñas' = hofdames, 'donzelas' = jonkvrouwen.

³¹ 'Moneta' = geld.

Ruim twee weken later komen er nog twee boeken. Op 7 november 1941 schrijft Bueno de Mesquita het volgende:

Zeer Geachte Heer,

Ik ontving met blijdschap Uw brief en de 2 boeken, die evenals de vorigen voorzien van een prentje t.z.t. teruggestuurd zullen worden. Inderdaad, Uwe bundels leenen zich tot illustratie, ik ben er gaarne toe over te halen, maar zullen de moneta³¹-tellende uitgevers te vermurwen zijn?

Die zouden dan eerst bewerkt moeten worden met een paar voorbeelden van illustratie. Maar ook dit alweer na de victorie want het zenden van zelfs gedrukte teekeningen is onzeker.

Inmiddels gaan we in onze resp. Sing-Sing cellen door met Sang productie! Uw hints omtrent Aesopus etc. zijn het overdenken waard. Nu schud ik mijn bedenksele ook uit in waterverf, dat gaat sneller dan het straffe houtsnijden, maar het blijven één-lingetjes en houtgravuretjes zijn zo gezellig zonder moeite te verspreiden als zaden.

Neen, kranten lees ik bijna nooit, omdat ik mijn oogen moet sparen voor het inspinnende fijne werk. Dit wil evenwel niet zeggen, dat ik in totale onwetendheid leef. Ook voor oog-bezui-niging ga ik niet naar bioscopes, hoewel die mij meer tenteeren dan kranten, wel soms naar theater. Zoo zag ik laatst 'Nina non fare la stupida'³² in het goedmoedige Venetiaansch en Humper-dincks 'Hänsel u[nd] Gretel'³³, zoo welaandoend, die geacheveerde naïeve en tooverachtige muziek.

De booze heksen zijn er nog genoeg, maar de huisjes van koek ontbreken totalmente, ahimé!

Ik zou zeer zeker niet de meestercreaties van Giotto en Brune[ll] leschi respecteren, als de Campanile van koek en borstplaat ware (qualità pre-1914) en de Cupolone een enorme besuikerde panet[t]one.³⁴

[Tekening: Campanile en Cupolone met aanvretende mannetjes. Met tekst: 'Knuper, Knuper, Kneischen, wer Knupert an meinem Häuschen?']

Uw landgenoten te Florence zijn allen best, kalm en waardig. De dochter van Heer Nieuwenkamp is terug gekomen uit Patria, opgetogen over de prachtige stemming die er heerscht. U heeft zeker geen behoefte noch het verlof om wat naar Florence te komen ter afwisseling van de 'figeu, costighé, costifé pomme'³⁵ etc.?

Ik wensch U en Uw vrouw alles wel. Salutissimi, D.A. Bueno de Mesquita

De groeten aan Natale als U hem ziet.

In december 1941 stuurt hij een Kerstwens met twee prenten en teksten. Ook schrijft hij dan op een Kerst- en Nieuwjaarswens uit 1939 een kort gedichtje en een briefje.

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

³² 'Nina non far la stupida' = Nina doe niet zo dom. Film van Nunzio Malasomma uit 1937. Mogelijk in 1941 ook als toneelstuk gebracht.

³³ Sprookjesopera van Engelbert Humper-dinck (1854-1921).

³⁴ Hij bedoelt de 'panettone milanese', die men met Kerstmis eet en die de vorm van een koepel heeft.

³⁵ Ligurisch dialect. Volgens Natalino Dazzi uit Sestri en expert Anna Bertolotti is het: 'Figeu, cos-ti-gh'è? cos-ti-fè?: pomme!' (een afkorting van 'cose ti gh'è; cose ti fè'). Het betekent: 'Jochie, wat heb je, wat doe je?' 'Ik heb appels (en ik eet ze op!).' Kennelijk schreef Van Schendel aan Bueno de Mesquita over een appels jattende jongen in Sestri.

1942

Op 21 mei 1942 stuurt Bueno de Mesquita een briefkaart met een zelfportret van Rembrandt uit de Galleria Pitti.

Zeer Geachte Heer v. S.

Denkt U niet dat ik mij met de fantoom-omnibus uit de voeten gemaakt heb. Na mij energiek over de bedenkingen jegens kleine druk gezet te hebben, lees ik met stijgende belangstelling de zeer suggestieve verhalen, waar de mistige eilandbewoners een genialiteit voor bezitten, door geen andere tribu geëvenaard. Nu de verblindende zon meedogenloos de delicate Lentekleuren aan 't verwoesten is, is het dubbel aantrekkelijk zich te verdwalen in de nevelige mystieke wereld van wilde 'fancy'. Dus bid ik U nog even geduld met mij te hebben.

[Geschreven op beeldzijde briefkaart.]

Hoe benijd ik nu Uw 'Cythera'. Ware ik slechts een zwaluw in plaats van een plat ignobel insect met 100 looden voeten en beladen met tessera's³⁶, decreten, etiketten enz. Nog één zomer te Florence en ik ben rijp voor Amok-loopen. [Tekening: amok-mannetje.] Vr. groeten ook aan Uwe vrouw, Bueno.

³⁶ 'Tessera's' = identiteitskaarten.

³⁷ *De wedergeboorte van bedelman*. Amsterdam 1942, bij het verhaal 'De dure jeugd'. Aan Hans Funke schrijft hij op 27 juli 1942: 'Van Schendel leeft meen ik nog steeds te Sestri; nieuwe bundels novellen zijn van hem verschenen. Hij schijnt groot succes ermee te hebben. Ikzelf blijf onontroerd en vreemd tegenover zijn filosofische en warrige pennevruchten van kurkdrooge en "zake-lijke" stijl.' (Den Haag, RKD, 0225.11).

³⁸ 'Pian-pianino' = Langzaam aan.

Op 17 juli 1942 wordt het 'fantoom-boek' teruggestuurd. Zou het gaan om een Engelse bundel met spookverhalen? De bijbehorende brief bevat twee tekeningen en op een apart vel het gedicht 'De dure jeugd'.

Zeer Geachte Heer van Schendel,

Duizend verontschuldigungen voor mijn eeuwen van ontrouw of liever 'retraite'. Met denzelfden postillon zend ik U aangetekend het fantoom-boek* terug mitsgaders een gekleurde illustratie voor Sir Gallahad uit Uwe laatste verhalen-bundel.³⁷

[Tekening: ridder te paard.]

Wanneer U Uwe boeken op deze wijze laat illustreren voorspel ik U en Uw uitgever een voorspoedig faillissement. Maar misschien beleeft ik nog eens de mogelijkheid van een simpel titelprentje in zwart en wit. Nieuwe houtsneden naderen pian-pianino³⁸ hunne voltooiing, ik hoop op bevredigende afdrukken om U t.z.t. te sturen.

Uw brillant seizoen is nu in vollen gang en ik hoop, dat Ge alle vrijheid hebt daarvan te profiteren.

Florence, hoewel grimmig met al die getraliede gevangenis-palazzi chi non scherzano³⁹, is tamelijk wel bewoonbaar tengevolge zalige afwezigheid van auto's met hun zog van benzine-nafta geuren en stof. Kippen en kuikens in de tuin van mijn pensione geven verder Pastorale illusies en het geklepper van houten sandalen brengen mij terug op den onvergelykelijken dijk van Volendam, paradijs van klompen en muiltjes.

[Tekening: eend en voeten in muiltjes en klompen.]

Het is ook nog niet heet, zelfs te frisch om baden te nemen in den Arno-minestrone, waar mijn 'bagno Sempione'⁴⁰ zich bevindt onder den ponte di Ferro.

Beste wenschen en vriendelijke groeten, ook aan Uw vrouw, Vuestro⁴¹

D.A. Bueno de Mesquita

* Het fantoom-boek is prachtig en heb ik purtrotppo⁴² stuk gelezen, 1000 scusi.⁴³

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

Het meegestuurd gedicht luidt als volgt:

DE DURE JEUGD

Bewogen door de Elegie van Arthur's minnestreel
Van name eveneens Arthur bewoog ik het penseel

Sir Gallahad Sir Gallahad, helpt hier geen medicijn?
De sier van Arthur's ridderkring, thans vaal en vol chagrijn
Rowena in de spiegel ziet een beeld van bloei en Mei
Wat deert dan toch haar lieven held? Zij wijkt niet van zijn zij
En tooit hem in het duurst gewaad, gekromd zit hij in 't goud
De ijdele strijd is ongelijk, de man wordt stijf en oud
Tenslotte heeft de zwarte Dood het dorrend lijf geroofd
Maar de liefdevonk in 't Weduw-hart wordt door geen tijd
gedoofd.

D.B.d.M.

31 Maart 1942

Aan den schrijver van 'De wedergeboorte van Bedelman'

³⁹ 'Chi non scherzano' = die niet om te lachen zijn. 'Chi' moet 'che' zijn.

⁴⁰ In Sestri.

⁴¹ 'Vuestro' = Uw (in het Spaans).

⁴² 'Purtrotppo' = helaas.

⁴³ Moet zijn: 'scuse' = excuses.

Pas op 9 november 1942 volgt er weer een brief (afb. 7), ditmaal met drie tekeningen.

Zeer Geachte Heer v.S.,

Hartelijk dank voor Uw schrijven van 25 Augustus. We staan nog overeind al schijnt het leven een nekbreek-waaghalzerij te worden als een wandeling van 'Blondin-op-het-slappe-koord'⁴⁴. [Tekening: Heer met kruiwagen met daarin een andere heer, op slap koord in landschap.]

Ik wil U geruststellen dat Ge geen enkele verplichtingen hebt boeken te sturen, tenzij Ge werkelijk iets hebt dat ik MOET lezen. Pakpapier en touwtje worden zelfs (zeer zeker in kleine stadjes) onvindbaar, bovendien 'fanno la coda'⁴⁵ in mijn studio nog verscheidene ongelezen boeken, dus vermoeit U zich voorloopig niet. Non si disturbate!⁴⁶

[Tekening: rij van boeken op pootjes en een lezende Bueno de Mesquita.]

Uw eigen werken zijn natuurlijk altijd een welkome verrijking voor mijn boekencollectie.

Van Bibi's aankomst in het apenootjes-eiland is nog niets bekend.⁴⁷ Kan trouwens nog niet. Si vuole pazienza!⁴⁸ Zijn Babbo⁴⁹ is nog in Z. Frankrijk A.M.⁵⁰ maar schijnt benauwde oogenblikken doorgemaakt te hebben. Arme Dante met zijn kinderachtige hel-spiralen. Wij beleven altro-che!⁵¹

Ik tracht steeds bezig te zijn met mijn knutselarijen, waarvan bijgaand een warrige proeve, gedrukt door mijzelve met halfverdroogde inkt op carta... (igienica!⁵²). We moeten profiteeren van de vredige tusschenpoozen tussen de eene gierende alarm en de blèrende andere. Vele zelfingenomen Florentijnen achten zich en hun venerabele stad onaantastbaar; beati loro!⁵³

En nu en route voor S. Nicolaas! Laten we hopen, dat hij goede berichten smokkelt in ons schoentje en dat zijn gard van stevige makelij is voor de ruggen van ondeugende bengels.

[Tekening met kleur: Sint Nicolaas met gard en bengel.]

Ik was blijde verrast deze zomer een briefkaart te ontvangen van Kenny⁵⁴ uit Sestri. Wilt Ge eens bij gelegenheid haar adres in H.⁵⁵ melden?

Vele hartelijke groeten ook aan Uw vrouw,
Vuestro D.A. Bueno de Mesquita

⁴⁴ Charles Blondin (1824-1897) was een befaamde Franse koorddanser.

⁴⁵ 'Fanno la coda' = Staàn in de rij.

⁴⁶ 'Non si disturbate!' = Geeft u zich geen moeite [om nog andere boeken te sturen]. 'Si' moet 'vi' zijn.

⁴⁷ Bibi is Jacob Bueno de Mesquita, de oudste zoon van Henri.

Apenootjeseiland is Curaçao.

⁴⁸ 'Si vuole pazienza!' = Geduld! ['Si' moet 'Ci' zijn.]

⁴⁹ 'Babbo' = pappa.

⁵⁰ Alpes-Maritimes.

⁵¹ 'Altro-che!' = heel wat meer!

⁵² 'Carta igienica' = wc-papier.

⁵³ 'Beati loro!' = gelukkig voor hen!

⁵⁴ Kennie van Schendel, dochter van Van Schendel.

⁵⁵ Holland.

Zeer Geachte Heer v.-d. GUELFIA 85

FLORENCE

9 Nov. 1942.

Hartelijk dank voor Uw schrijven van
25 Augustus. We staan nog overeind al schijnt
het leven een nekbreek-waaghalzrij te worden als
een wandeling van "Blondin-op-het-slappe-toord".

Palpapier en houtjes worden zelfs (zeer zelden
in kleine stadjes) onvindbaar, bovendien
"fanno la coda" in mijn studio
na verscheidene
onzelezen
boeken dus
vermoet U
zich voorloopig niet. Non ti disturbate!

Uw eigen werken zijn natuurlijk altijd
eene wellome verruyding van mijn boeken
collectie.

1943

Eind 1942 of begin 1943 stuurt Van Schendel hem het boek *Een spel der natuur* (Amsterdam 1942).⁵⁶ Op 1 februari 1943 stuurt Bueno de Mesquita hem een reactie, met twee tekeningen.

Waarde Heer van Schendel,

Mijn dank voor Uw schrijven van 28 Dec. en Uwe goede wensen, ook welkom zonder boek, hoewel... vol verwachting klopt mijn hart voor uw geestelijken boek...

De wereld moet wel heel uit zijn voege zijn, dat er in patria 'coda' gemaakt wordt voor 'overbodigheden' als schilderijen, boeken en antiquiteiten. Hier te Florence gebeuren ook mirakelen in dien geest, hoewel er zich aan mijn deur nog geen incidenten hebben voorgedaan ten gevolge bestorming etc.

Ik ben nog een even onbekend en vergeten insectje als den dag dat ik mij hier gevestigd heb. Dit is natuurlijk een ideaal.-positie zoolang er ruime middelen zijn maar de a.s. wapenstilstand zou daar wel onplezierige verandering in kunnen brengen. Dan ontketent zich voor mij de strijd, tenzij een rijke weduwe zich over mij ontfermen zal. Mah... speriamo bene!⁵⁷

Vaag herinner ik mij die aquarel door uw dochter ontvoerd. Dit waren gelukkige oogenblikken toen ik deze maakte, vrij als een vogel in de lucht. Hoe gaarne zou ik weer dwalen over de aangenaam glooiende heuvels als toen, naar vredige verschieten verdoezelend in paerlemoer-tinten.

[Tekening: figuur met stok in landschap met heuvels.]

Maar mijn voet is nu minder gevleugeld. Ook in letterlijken zin. Zondag na Kerstmis ben ik zoo olie-dom geweest deze te verzwikken in het vermaledeide duister. Een onnoozele trottoir-rand was mij fataal. Drie weken lang hobbelde ik rond als een aangeschoten Pinguïn.

[Tekening: pinguïn met stok.]

Nu lukt mij het loopen tamelijk wel, hoewel ik het gevoel heb dat het nooit meer heelemaal goed komt. Misschien dat de a.s. Primavera⁵⁸ en de belofte van terugkomende 'grassi'⁵⁹, boter, zabagliones⁶⁰, soepen met lonkende vetoogjes de mankpoot weer in 'statu quo' brengt.

⁵⁶ Op 16 februari 1943 schrijft Bueno de Mesquita aan Hans Funke: '[...] We moeten onze verbeelding laten spreken. De heer A. v. Sch. doet dit in zulke mate, dat er niets meer te begrijpen is van zijn laatste werk dat hij mij stuurde, van naam "Een spel der natuur"' (Den Haag, RKD, 0225.11).

⁵⁷ 'Speriamo bene!' = laten we er het beste maar van hopen!

⁵⁸ 'Primavera' = Lente.

⁵⁹ 'Grassi' = vetten.

⁶⁰ 'Zabagliones' = zoet nagerecht (sabayon).

De laatste berichten van mijn broers (± een maand geleden) zijn bevredigend. Geen van beiden verhuist. Uit Patria, het weinig nieuws dat ik krijg: heel donker. Gelukkig, dat mijn moeder niet beleefd heeft het lijden van velen die haar zoo dierbaar waren. Ik weet niet of ik U bijgaand gravurette al gestuurd heb. Er zijn nog zwakke plekken in en hoop op een a.s. verbeterde uitgave. En nu mijn beste groet en wenschen aan U beiden. Spoedig zit U weer in de Ligurische bloem-prieelen en lusthoven della beata Primavera.

Vuestro, Bueno

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

1945

Twee en een half jaar gaan voorbij. De Duitsers zitten in Noord-Italië. De post werkt niet meer. Florence wordt op 4 augustus 1944 bevrijd, Sestri op 25 april 1945. Dan duurt het nog ruim twee maanden voor er post binnen Italië doorkomt. Op 3 juli 1945 stuurt Bueno de Mesquita een brief met zes levendige tekeningen tussen de tekst (afb. 8 en 9). Hij schrijft nu niet meer aan de 'Zeer geachte' of 'Waarde' maar 'Beste Heer van Schendel' en ondertekent met 'David BdM'.

Beste Heer en Mevrouw v. Sch. en Kenny:

'The jolly good fellow' was verheugd met Uw schrijven en dankt U voor de hartelijke woorden van 'WELKOM' (in het leven terug). Ook wij hebben geen enkel bericht uit Holland, dus omtrent Uw zoon, despereert niet. Ik kan mij niet voorstellen de grimmige veranderingen in het feestelijke Sestri, dat ik alleen kende als spensierato en innamorato villeggiante⁶¹. Maar Dottoretje v.L.⁶² evenmin in zijn net pensione aan de Via Lattea⁶³ zou zich Florence hebben kunnen indenken met de zingende en barstende mortieren over onze arme tetti⁶⁴.

[Tekening: beschoten poort met opschrift 'Lasciate ogni speranza voi chi entrate'⁶⁵, en 'Bang / Crash', terwijl op zijn wolk met een boeketje in de hand een heer met nimbus en vleugels [v.L.] voorbijdrijft.]

Mah.....! We zijn hier mooi, met de zwaar gemutileerde Arno, thans weer voor een deel goed gemaakt door de spartelende aan-

⁶¹ 'Spensierato en innamorato villeggiante' = zorgeloze en verliefde zomergast.

⁶² De schrijver en gepromoveerd jurist mr. M. G. L. van Loghem (Leiden, 1849-Florence, 1934), die schreef onder het pseudoniem Fiore della Neve. Hij woonde sinds 1923 in Florence en was in de kring van de Nederlanders daar een zeer gewaardeerde figuur.

⁶³ 'Via Lattea' = Melkweg.

⁶⁴ 'Tetti' = daken.

⁶⁵ 'Lasciate ogni speranza voi chi entrate' = Laat alle hoop varen, gij die hier binnentreedt (Dante, *De hel* 3:9).

3 Juli 1945
85

Beste Heer en Mevrouw v. Sch. en Kenny:

The jolly good fellow" was verheugd met uw schrijven en dankt u voor de hartelijke woorden van "WELKOM" (in het leven terug).
Ook wij hebben geen enkel bericht uit Holland, dus omhant uw goon, despereren niet. Ik kan mij niet voorstellen de grimmige veranderingen in het feitelijke destij, het al alleen konde als spensierato en innamato illegante. Maar Doffordje v. L. even min in zijn net pensione aan de Via Latta zou zich Florence hebben kunnen vinden met de zingende en barstende morieren over onze arme Acti.

Maar....
We zijn hier mooi met de zo zwaar gemutilerde Arno, thans weer voor een deel goed gemaakt door de spatelende sanwoeylus van de badende jeugd. prachtige dan ooit, wegens de geen zinnige voorziening van razioni pasta asciuta. Ze zijn er weer, alle mooie modellato de maechie die (in gant) Donatello Verocchio en della Robbia, waarna zij zich opberiefden.

(alleen de Ponte Vecchio leeft nog tusschen 2 verwoeste stadsdistricten)

Mij treft geen enkele lof voor slimheid en loosheid. Niente.

Misschien bestaat er zoiets als een schutengel voor dronkaards kinderen en ~~and~~ idelen of voor alle drie byellen: kunstenaars. Noch de Nazis noch S.S. noch overheid hebben zich met my vernoocht maar dank zij het feneste decreet was ik vooijgen kon ieder dilettant-schavuit schaffelone hiervan profijt trekken. Ik gaf dus in minder dan geen tijd in een oncomfortabele abnaster van "schuld en boete" en "hete humaine". Veel onvoorzichtigheden en donkeden heb ik begaan en zij

8 en 9 Brief van David Bueno de Mesquita aan Arthur van Schendel, met zes tekeningen in de tekst. 3 juli 1945.

die mi hielpen nog meer zoodat ik een paar keer met mijn hoofd in de wolven naar afgronden wandelde en er stellig ook ingeraakt zou zijn zonder voornoemde schutengel.

Van mijn broer H. mag gaan bijzonderheden. My heeft, somwylere is is still shining! Harklyfe groeten en koesterie. David

Voor uw "domme jongen"-verhalen zou er stof zijn: b.a. het liezen van een 15-jarig kind van de buren in het grimmig gelaat van de "rakkers van den schout Mussolini".

ma. udo
ma. kotto
nominaat

Some is
quade pitten

(ze was al door my uitgechilderd)

(Laten we oimmer meening op bezigheid of mindergeriep, die in waanheid van zinnigj maar hebben!)

Na de bevrijding beleefde ik een gouden tijd:

- (a) Zoo vrij als Robinson Crusoe in mijn ^{EIGEN} hommelm goetje!
- (b) De genereuse voedselvoorziening van de geallieerden.
- (c) De genereuse claudite van de South African field ambulances, die mij veel weld gaven en haast allen wat ik nog had onder mijn "croutes" drochten. Mijn voornameste oeuvre is nu te vinden achter de "Koppies" Transvaal! Te trachten me bovendien te overtuigen naar L.A. te komen, alwaar success mij zou wachten. (sceptisch lachje van den f. good fellow)

Nu is de gouden tijd voorbij. Verontwaardigd worden de frijzen del riviere en wederom met het hoofd in de wolven wandel ik (en velen met mij) naar B-day (Bankroet-day)

De familie van Praap (gevolucht uit Gonua 1940) beweert u te kennen. Ze hebben zich heel heel populair gemaakt. Op prinses J. we jaer ^{waren} ~~zijn~~ we allen genoodigd. Royale tractate o.a. "cookies" van de S.A. voorhekkers club. Messere Scharlen heeld een lang discours een beetje te high brow voor ons low-brows maar wel en warm gemaend. We zongen daarna het Wilhelmus en omme goed ik u allen. * you wel kenden komen naar kelli, maar middelsten van terugkosen zijn onbekend, cioè moete kethri memmo goed estate! Dacht ik!

wezigheid van de badende jeugd, prachtiger dan ooit, wegens de zeer zuinige voorziening van razioni pasta asciut[t]a.⁶⁶ Ze zijn er weer, alle mooie modelletjes van Donatello, Ver[r]occhio en della Robbia, de maestri die zich op dat grut verliefden. (Alleen de Ponte Vecchio leeft nog tusschen 2 verwoeste stadskwartieren.) [Tekening: badende en plonzende figuren in de Arno met Ponte Vecchio op achtergrond.]

Mij treft geen enkele lof voor slimheid en loosheid. Niente.⁶⁷ Misschien bestaat er zoiets als een schutsengel voor dronkaards, kinderen en idioten of voor alledrie bij elkaar: kunstenaars. Noch de Nazi's noch S.S. noch overheid hebben zich met mij vermoeid, maar dankzij het funeste decreet was ik vogelvrij en kon ieder dilettant-schavuit straffeloos hiervan profijt trekken. Ik zat dus in minder dan geen tijd in een oncomfortabele atmosfeer van 'schuld en boete' en 'bête humaine'. Veel onvoorzichtigheden en domheden heb ik begaan en zij die mij hielpen nog meer, zoodat ik een paar keer met mijn hoofd in de wolken naar afronden wandelde en er stellig ook in geraakt zou zijn zonder voornoemde schutsengel.

[Tekening: Bueno de Mesquita met hoofd door wolk naar afrond.] Voor uw 'domme jongen'-verhalen⁶⁸ zou er stof zijn: o.a. het liegen van een 15-jarig kind van de burens in het grimmig gelaat van de 'rakkers van den Schout Mussolini', ontkennend mijn bestaan.

[Tekening: meisje met twee boosaardige types met pistool, teksten: 'dove è questo pittore' en 'mai visto, mai sentito nominare'⁶⁹. En: '(ze was al door mij uitgeschilderd!)' en '(Laten we nimmer neerzien op leugenaars en op minderjarigen die in waarheid een zintuig meer hebben!)]

Na de bevrijding beleefde ik een gouden tijd:

- (a) Zoo vrij als Robinson Crusoe in mijn EIGEN rommel-zootje!
- (b) De genereuze voedselvoorziening van de geallieerden.
- (c) De genereuze clauditie van de boys of the South-African field ambulance, die mij veel werk gaven en haast alles wat ik nog had onder mijn 'crôutes' kochten.

Mijn voornaamste 'oeuvre' is nu te vinden achter de 'Koppies' Transvaal! Ze trachtten me bovendien te overtuigen naar Z.A. te

⁶⁶ 'Razioni pasta asciutta' = rantsoenen pasta met saus.

⁶⁷ 'Niente' = niets daarvan.

⁶⁸ *Herinneringen van een dommen jongen*. Rotterdam 1934.

⁶⁹ 'Dove è questo pittore' ... 'mai visto, mai sentito nominare' = waar is die schilder? – nooit gezien, nooit horen noemen.

komen, alwaar succes mij zou wachten – Hum (sceptisch kuchje van den j. good fellow).

Nu is de gouden tijd voorbij. Verontrustend worden de prijzen del vivere⁷⁰ en wederom met het hoofd in de wolken wandel ik (en velen met mij) naar B-day (bankroet-dag).

De familie van Praag (gevlucht uit Genua 1940) beweert u te kennen. Zij hebben zich hier heel populair gemaakt. Op prinses J.⁷¹ verjaardag waren we allen genoodigd. Royale tractatie o.a. ‘cookies’ van de S.A. voortrekkers-club. Messere Scharthen hield een lang discours een beetje te high-brow voor ons low-brows maar wel en warm gemeend. We zongen daarna het Wilhelmus maar wie herinnert zich de woorden, laat staan de 2e strofe! Slechts hij [pijl naar tekening], de vaandrig van ons Geuzenvendel. [Tekening: heer met bril, sikje en papier = Carel Scharthen.]

En nu groet ik u allen. Ik zou wel kunnen komen naar Sestri, maar middelen van terugkeeren zijn onbekend, cioè niente Sestri, nemmeno quest estate!⁷² Dash it!

Van mijn broer H. nog geen bijzonderheden. Hij leeft, somewhere he is still shining!

[Tekening: hoofd met ogen en stralen.]

Hartelijke groeten en koerasie.

David BdM

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

Op 31 augustus stuurt Bueno de Mesquita een feestelijke briefkaart (afb. 10) met vier tekeningen in kleur.

Beste Heer en Mevr. v. Sch.,

Heden ‘Koninginnedag’ gaat een groet naar U toe per feestluchtballon. Die datum tooverst mij nog steeds een kleurenrijkdom: parade, pluimen, muziek, huzaren, feestterrein, vuurwerk en hi-ha-ho-hossen! Voor zoover mijn inwendige rarekiek-kast.

[Tekening: huzaar te paard met trompet.] [Tekening: luchtballon, lampionnen, roodwitblauwe vlaggen in feestende stad.]

Van juffr. Funke een briefkaart, meer op de realiteit geschoeid:

Den Haag wil haar niet meer hebben (5000 huizen verloren gegaan). Leiden waar ze tijdelijk is kijkt haar weg en over haar eigen huis heeft ze niets te zeggen. Dus vóór dat U zich inscheept

⁷⁰ ‘Del vivere’ = van de levensmiddelen.

⁷¹ Prinses Juliana, op 30 april.

⁷² ‘Cioè niente Sestri, nemmeno quest’estate!’ = d.w.z. niks Sestri, ook deze zomer niet.

10 Briefkaart (achterzijde) van David Bueno de Mesquita aan Arthur van Schendel, met o.a. een tekening van een luchtballon. 31 augustus 1945.

naar 't Vaderland verzekert U zich van dak en haard, en een welkom ontvangst, opdat U niet onmiddellijk terug zult snakken naar Uw gouden spiaggia en penisola d'Amore⁷³ (zooals ik op dit oogenblik doe). Zes zomers zit ik al in de stad Florence te verr... [Tekening: baai van Sestri met boten op het strand.] van de afmattende hitte. De zon die geen dag afwezig is geweest sinds?? Oh, to be on the misty, moisty bonnie, bonnie banks of Loch Lomond.

Van mijn broer H. opgewekt schrijven uit Nizza. Er is ten huize v. Praag, feestelijke ontvangst van landgenooten ter eere Koningin. Geen luchtballon [Tekening: luchtballon.] maar wel allerlei lekkernijen van Zuid-Afrikaansche makelij. 'Baaie lekkerrrrr!'

Vele groeten, ook aan Kenny.

Il pittù⁷⁴: David BdM

Ben benieuwd of U bericht hebt van uw zoon.

⁷³ 'Spiaggia' – 'penisola d'Amore' = strand en schiereiland der Liefde.

⁷⁴ 'Il pittù' = De schilder.

SLOT

Na de briefkaart van 31 augustus 1945 volgen er geen brieven meer en Van Schendel en Bueno de Mesquita hebben elkaar niet meer gezien. De Van Schendels konden eind oktober naar Nederland reizen. Daar overleed Arthur van Schendel op 11 september 1946. Bueno de Mesquita bleef in Florence wonen en werken. Hij overleed daar op 12 december 1962.⁷⁵ Gelukkig bezocht hij na de oorlog nog vele malen zijn ‘amata Sestri’.⁷⁶

DAVID BUENO DE
MESQUITA IN PRENTEN
EN BRIEVEN AAN
ARTHUR VAN SCHENDEL

⁷⁵ In 1963 stuurde neef Jacob (Bibi) Bueno de Mesquita Kennie van Schendel het overlijdensbericht met een houtsnede van zijn oom.

⁷⁶ Den Haag, RKD, 0225.12-18, brieven aan mej. J. Funke.

